

O'ZBEKISTONDA IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASH OMILLARI VA NATIJALARI

G'ulomqodirova Madinaxon Tursunboy qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti 2-kurs talabasi

G'oyibnazarova Durdona Ikromovna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti 1-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekistonda olib borilayotgan iqtisodiy islohotlar orqali iqtisodiyotning barqaror o'sishi va makroiqtisodiy ko'rsatkichlar bayon etilgan. Bunda iqtisodiy o'sishga ta'sir ko'rsatuvchi omillar tahlili, ya'ni qo'shilgan ulushlarning tarkibi hamda YaIMning o'sishiga qo'shgan hissasini ko'rib chiqilgan. Mamlakatimiz o'z mustaqilligini qo'lga kiritganidan so'ng iqtisodiyotda o'z mohiyati va ahamiyatiga ko'ra mutlaqo yangi mazmunga ega bo'lgan jarayonlar yuzaga kela boshladi. Bu, eng avvalo, iqtisodiyotning barcha sohalari va tarmoqlarida tarkibiy o'zgarishlarning izchil amalga oshirilishi bilan bevosita bog'liq edi.

Kalit so'zlar: iqtisodiy o'sish davrlari, davlat byudjeti, makroiqtisodiy barqarorlik, o'tish davri, YaIM, raqamli iqtisodiyot, investitsiya

FACTORS AND RESULTS OF ENSURING ECONOMIC GROWTH IN UZBEKISTAN

Abstract: This article describes the sustainable growth of the economy and macroeconomic indicators through the economic reforms being carried out in Uzbekistan. It examines the analysis of factors influencing economic growth, namely the composition of the added shares and their contribution to GDP growth. After our country gained independence, processes began to emerge in the economy that had a completely new content in terms of their essence and significance. This was directly related, first of all, to the consistent implementation of structural changes in all sectors and branches of the economy.

Keywords: economic growth periods, state budget, macroeconomic stability, transition period, GDP, digital economy, investment

Mamlakatimizda iqtisodiy islohotlarning har bir bosqichida makroiqtisodiy barqarorlikni va iqtisodiy o'sishni ta'minlash asosiy ustuvor vazifa etib belgilab kelindi. Ma'lumki, iqtisodiy o'sish mamlakatning YaIMda namoyon bo'ladi va u davlatning iqtisodiy qudratiga baho beradi.

Mamlakatimizning mustaqillik yillaridagi iqtisodiy o'sishni ta'minlash davrlarini 3 bosqichga bo'lib o'rganish maqsadga muvofiqdir.

1. 1991-1996 yillar: Ishlab chiqarishning pasayishini to'xtatish va iqtisodiy o'sishga erishish. Bu davrda iqtisodiy inqiroz, YaIM pasayishi, inflyatsiya va ishlab chiqarishning tanazzulga uchrashi kuzatildi. 1996 yildan boshlab o'sish qayd etildi.

2. 1997-2004 yillar: YaIMning aholi jon boshiga o'sishga erishish, inflatsiyani keskin pasaytirish va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash. Bu bosqichda inflyatsiya darajasi pasaydi, xususiy sektor faollashdi, ishlab chiqarish tiklana boshladi. Yirik sanoat korxonalari (Asaka avtomobil zavodi, Buxoro neftni qayta ishlash zavodi) ishga tushdi.

3. 2005-2017 yillar: Davlat budjeti va joriy operatsiyalar hisobi ijobiy saldosini hamda yuqori iqtisodiy o'sishni ta'minlash. YaIM yillik o'sish sur'ati 7–9% atrofida bo'ldi. Energetika, transport va sanoat sohalarida modernizatsiya boshlangan. Soliq va bank tizimida islohotlar olib borildi.

4. 2017 yildan hozirgacha bo'lgan davr: Makroiqtisodiy barqarorlikni yanada mustahkamlash va yuqori iqtisodiy o'sish sur'atlarini saqlab qolish (o'tish davrida iqtisodiyot sohasida statistik hisobotlarni to'g'ri yuritish va davlatning iqtisodiy salohiyatini aniq baholash). Valyuta erkinligi, soliq islohotlari, byudjet ochiqqligi, raqamli boshqaruv tizimlari, tashqi savdo va investitsion liberallashtirish boshlangan. YaIM o'sishi 2023 yilda 6,5% ni tashkil etdi.

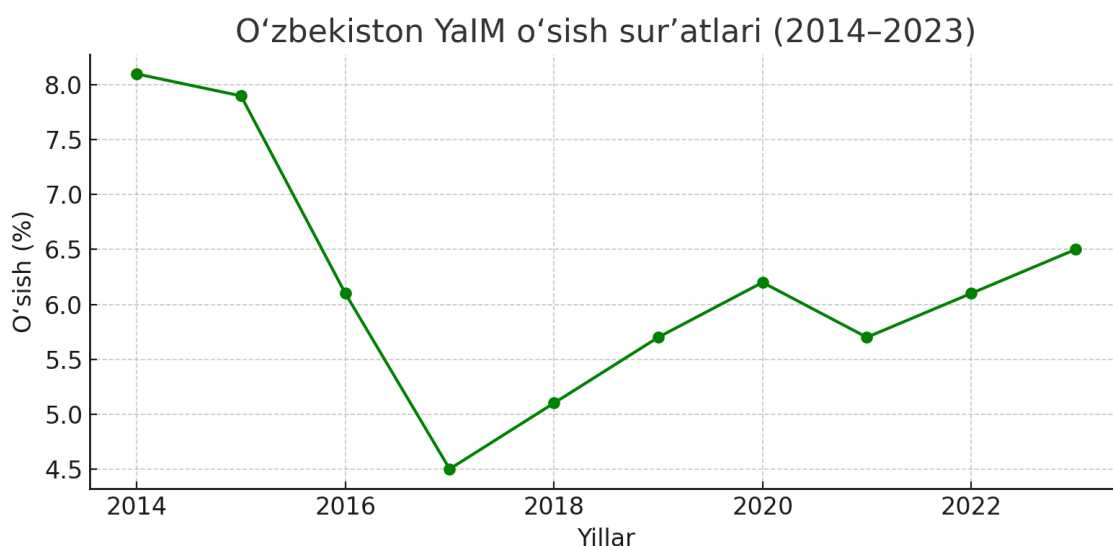
Respublikada bozor iqtisodiyotiga o'tish davrida, iqtisodiyotni lik muhitini shakllantirish jarayonlarini chuqurlashtirish; makroiqtisodiy barqarorlikka erishish; milliy valyutani mustahkamlash; iqtisodiyot tarkibiy tuzilishini tubdan o'zgartirish; ijtimoiy kafolatlari kuchli bo'lgan.

Respublikamizda iqtisodiy o'sish jarayonini ifodalashda biz respublikamiz YaIMini, uning rivojlanish dinamikasi, tuzilishi orqali ifoda etamiz. O'zbekiston 1991 yilda mustaqillikka erishgan vaqtdan buyon mamlakat YaIMining hajmi xarid qilish qobiliyatining pariteti bo'yicha qariyb 6 marta oshdi, shu bilan birga, so'nggi yillarda iqtisodiy o'sish sur'atlari kamida 8 foizni tashkil qilmoqda. Mamlakatimiz iqtisodiyotida Barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashning og'ir bosqichi 1991-1995 yillari bo'ldi. Bu davrda YaIM ning qisqarish, narxlar darajasining keskin o'sishi ro'y berdi. Ammo olib borilgan pishiq-puxta makroiqtisodiy siyosat bu qiyinchiliklarni engib o'tish va barqaror rivojlanish yo'liga kirish imkonini berdi. 1996 yildan boshlab iqtisodiy pasayish to'xtatilib iqtisodiy o'sish ta'minlanmoqda. Aynan ana shu yil mamlakatimiz iqtisodiyoti ilk o'sish ko'rsatkichini qayd etdi. Bu jamiyat ijtimoiy-iqtisodiy faoliyati natijalarini ifodalovchi pirovard ijobiy natija bo'ldi. Keyingi yillarda barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash, iqtisodiyotda xususiy sektorning rolini va ahamiyatini oshirish, tarkibiy islohotlarni chuqurlashtirish, ishlab chiqarish omillaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishga qaratilgan keng qamrovli iqtisodiy siyosatni olib borilishi natijasida iqtisodiy o'sish ta'minlandi, xususan, iqtisodiy o'sishni ifodalovchi qator ko'rsatkichlar ijobiy o'zgaraga boshladi. Buning

natijasida 1996-2003 yillarda mamlakatimiz YAIMning barqaror o'sish sur'atlari ta'minlandi. Shu yillar mobaynida mamlakatda yirik ishlab chiqarish korxonalari (Andijondagi Asaka avtomobil zavodi, Buxorodagi neftni qayta ishlash zavodi va boshqa) ishga tushishi natijasida mamlakatimizning YAIM ning o'sishi ta'minlandi.

O'zbekiston iqtisodiyoti 2000-2003 yillar davomida yiliga 3,8–4,2 foiz o'sish darajasida o'rtacha sur'atlar bilan rivojlandi. Qulay ishchan muhit yaratish, ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish, texnik va texnologik yangilashga qaratilgan iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish jarayonlarining natijasi sifatida mamlakatimiz iqtisodiyoti 2004 yildan e'tiboran yiliga 7–9 foiz darajasidagi yuqori va barqaror o'sish sur'atlarini namoyish qila boshladi. Jahon iqtisodiyotida saqlanib qolayotgan murakkab vaziyat va dunyo bozorlarida yuzaga kelgan noqulay kon'yunkturaga qaramasdan, mamlakatimiz iqtisodiyoti so'nggi yillarda ham yuqori sur'atlarda o'sishda davom etdi. Xususan, 2015 yil yakuni bo'yicha mamlakatimizda yalpi ichki mahsulot hajmining real o'sishi 2014 yilga nisbatan 7,4 foizni, 2016 yil yakuni 2015 yilga nisbatan 6,1 foizni, 2017 yil yakuni 2016 yilga nisbatan 4,5 foizni, 2018 yil yakuni 2017 yilga nisbatan 5,1 foizni tashkil etdi. Mamlakat iqtisodiyotining yuqori sur'atlarda o'sishi barcha mavjud imkoniyatlarning safarbar qilinayotganligi hamda o'zini oqlagan islohotlar strategiyasining izchil davom ettirilayotganligi hisobiga ta'minlanmoqda.

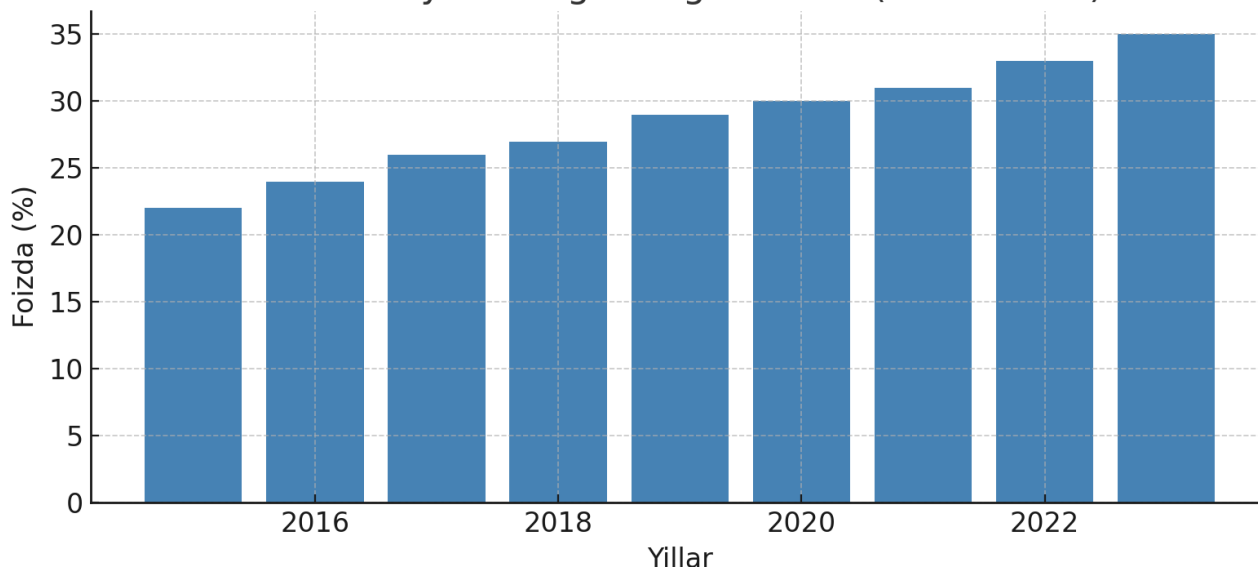
Quyidagi diagrammada O'zbekiston Respublikasining 2014–2023 yillardagi YaIM o'sish sur'atlari aks ettirilgan:

1.

Investitsiyalarning YaIMga nisbati (2015–2023):

Investitsiyalarning YalMga nisbati (2015–2023)

–O‘zbekiston iqtisodiyoti murakkab global sharoitlarga qaramay yuqori sur’atlarda rivojlanmoqda. Bu islohotlarning tizimli va strategik yuritilishi, xususan: xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish, texnologik modernizatsiya, davlat boshqaruvida ochiqlik, xalqaro moliyaviy tashkilotlar bilan hamkorlik natijasida iqtisodiy barqarorlik mustahkamlanmoqda. Kelgusida inson kapitaliga sarmoya kiritish, yashil iqtisodiyot va innovatsion rivojlanishga e’tibor oshirilishi kutilmoqda.

Shuningdek:

- xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish, biznes yuritish, mahalliy va xorijiy investitsiyalarni keng jalb etish uchun zarur sharoit va qulay muhit yaratish borasida aniq chora-tadbirlarning amalga oshirilishi;
- sanoatni rivojlantirish va ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish, texnik va texnologik yangilash, yuqori texnologiyali va zamonaviy ishlab chiqarish ob’ektlarini ishga tushirish, ushbu sohada keng qamrovli investitsion dasturlarning izchillik bilan amalga oshirilishi;
- iste’mol tovarlari ishlab chiqarish hajmini tubdan oshirish, bunda sanoat kooperatsiyasi asosida tayyor mahsulotlar, butlovchi buyumlar va materiallar ishlab chiqarishni mahalliy lashtirish ko‘lamining yanada kengaytirilishi;
- banklarning kapitallashuvi, likvidligi va resurs bazasini yanada mustahkamlash hamda ularning investitsion faolligini yanada oshirishga qaratilgan izchil va aniq maqsadli chora-tadbirlarning amalga oshirilishi;
- ijtimoiy sohani rivojlantirish, aholi bandligi va real daromadlarining oshishini ta’minlashga qaratilgan chora-tadbirlarning amalga oshirilishi iqtisodiyotning yuqori sur’atlarda o‘‘sishiga zamin yaratmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Jo‘rayev T., Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik.-T.: «Fan va texnologiya»nashr, 2018.
2. Bayzakova D. Iqtisodiyot nazariyasi. O‘quv qo‘llanma.-J.: JizPI, 2022.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. – <https://stat.uz>
4. Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi rasmiy axborotlari. – <https://miit.uz>

